

Kannanotto
10.9.2020

Prosessiteollisuus ja -tuotanto -ennakointiryhmän toimikauden keskeiset tulokset ja toimenpide-ehdotukset

Osaamisen ennakointifoorumi (Oef) on opetus- ja kulttuuriministeriön asettama asiantuntijaelin, jonka keskeisenä tarkoituksena on ennakoida työvoima- ja koulutustarpeita sekä osaamistarpeita. Lisäksi ennakointiryhmien tehtäviin kuuluu tuoda esille toimialojen kannalta koulutukseen liittyviä kehittämissuhteita. Kaudesta 2017–2020 Prosessiteollisuus ja -tuotanto -ennakointiryhmä haluaa nostaa esille koulutuksen kehittämiseen ja työvoimaan liittyvät seuraavat teemat ja toivoo niiden huomioimista laajasti eri toimijoiden piirissä sekä toimenpiteitä muutoksien aikaan saattamiseen.

Työvoiman tarve – voimakkaisiin kasvuennusteisiin suhtauduttava varauksellisesti

Osaamisen ennakointifoorumin kausi sisälsi ennakointiprosessin, jonka tarkoituksena on pitkän aikavälin koulutus- ja työvoimatarpeen ennakointi. Ennakointityön tausta-aineistona käytettiin pitkän aikavälin toimialaennusteita, joiden ohjaava vaikutus ennakointityössä oli merkittävä (ks. VTT & Honkatukia). Työllisten määrän kasvua ennakoitiin hyvin voimakkaasti kemiallisten tuotteiden valmistukseen että paperin- ja sahatavaran valmistukseen. Koska työvoima- ja koulutustarve-ennakointi perustuu hyvin paljon työllisten määrän muutokseen, toteaa ennakointiryhmä kannanotossaan, että voimakkaisiin työllisten määrän kasvuihin tulee suhtautua varovaisuudella. Tulevissa ennakointiprosesseissa tarvitaan kuvailevampaa ja yksityiskohtaisempaa ennusteiden taustoittamista, mihin käytettävien tausta-aineistojen työllisyysennusteiden voimakkaat muutokset pitkällä aikavälillä perustuvat.

Prosessiteollisuus ja -tuotanto -ennakointiryhmä haluaa nostaa esille koronapandemian vaikutukset niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä. Näitä vaikutuksia ei ole voitu huomioida ennakointikaudella tehdyissä arvioissa. On nähtävissä merkkejä ja esitetty näkemyksiä, että pandemia tuo pysyviä muutoksia niin työn tekemisen muotoihin kuin liiketoiminnan suuntiin. Digitalisaation arvioidaan vauhdittuvan ja kestävä kehityksen sekä vihreiden arvojen korostuvan. Nähdään myös kehityssuuntia, että pandemian myötä Suomeen palautuisi tuotannollista työtä, jota on aiemmin siirretty ulkomaille tehtäväksi. Näiden kehityssuuntien tulisi saada enemmän painoarvoa esimerkiksi koulutussisältöjä suunniteltaessa, kuin mitä ennakointiprosessin tulokset osoittavat.

Prosessiteollisuus tarvitsee eri koulutusasteiden ja koulutusalojen osaavaa työvoimaa. Eri koulutusalojen koulutustarjonnan tulee vastata sekä valtakunnallisesti että alueellisesti teollisuuden työvoimatarpeita. Koulutuksissa, joiden opiskelijamäärät ovat pieniä, on huolehdittava valtakunnallisen koulutustarjonnan koordinaatiosta.

Ulkomainen työvoima - osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Koronapandemia on luonut poikkeustilanteen Suomeen, mutta oletettavaa on, että osassa prosessiteollisuuden toimialoja on jatkossakin tilanteita, jossa toimialat kärsivät työvoimapulasta ja avoinna oleviin työpaikkoihin haetaan osaajia ulkomailta. Suomessa tulisi olla mekanismit, jotka toimisivat tehokkaasti työvoimapulasta kärsivien alojen työntekijöiden palkkaamiseksi myös ulkomailta ja nopeuttaisivat saadun henkilön osaamisen hyödyntämistä. Tämä tarkoittaa niin työlupakäsittelyn ripeyttä kuin ulkomaisten tutkintojen samanvertaistamista suomalaisiin tutkintoihin. Prosessiteollisuuden alalle soveltuvat työntekijät saattavat tulla Euroopan ulkopuolisilta alueilta ja jatkossa tarvitaan monipuolisia keinoja tunnistaa ja tunnustaa teknillisen sekä luonnontieteellisen koulutustaustan omaavien maahanmuuttajien osaamista.

Korkeakoulutuksen saaneille maahanmuuttajille tarvitaan prosessiteollisuuteen liittyvää lisä- ja täydennyskoulutusta. Vaikka rahoitustakin on saatavissa esimerkiksi tekniikan alan ammattikorkeakoulutukseen, on tehtävä pysyviä malleja, joilla saadaan myös maahanmuuttajataustaisia hakijoita kiinnostumaan koulutuksesta. On tärkeä huolehtia myös maahanmuuttajien riittävästä suomen kielen koulutuksesta. Sillä varmistetaan maahanmuuttajan työllistymisen ja ammatissa selviytyminen. Ennakointiryhmä näkee, että ratkaisuna maahanmuuttajien koulutuskysymyksiin voisivat olla esimerkiksi osaamisen näkyväksi tekeminen ja osaamisperusteisuus.

Matemaattis-luonnontieteellisen osaamisen turvaaminen

Ennakointiryhmä on toimikautensa ajan tuonut esiin huolensa matemaattis-luonnontieteellisen osaamisen (LUMA) tilasta ja tarpeen LUMA-aineiden kehittämisestä suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Ratkaisuna on esitetty muun muassa opettajien valmiuksien tuntuva lisäämistä opettajankoulutukseen ja LUMA-aineiden vahvistamista varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisella asteella.

Viimeisimpien tutkimustulosten mukaan matematiikan osaaminen vaikuttaa jopa yksilön itsetuntoon, joten kyse ei ole vain oppiaineesta vaan yksilöä laajemmin määrittävästä taidosta ja osaamisesta. Prosessiteollisuuden ja -tuotannon edustamilla toimialoilla tarvitaan hyvää LUMA-osaamista ja opettajien sekä opinto-ohjaajien olisi hyvä tiedostaa ja tunnustaa tämä tarve. Niin ikään tyttöjä tulisi kannustaa LUMA-aineiden pariin ja hakeutumaan tekniikan alojen koulutukseen. Näin turvaamme teollisuuden työvoimatarvetta jatkossakin.

Opintojen ohjaus ja teollisuuden alat näkyväksi

Teollisuuden toimialoja ja niiden työvoimatarpeita tulisi saada esille monin eri kanavin ja kohdejoukoille. Oikea kuva teollisesta työstä nyt ja tulevaisuudessa voisi lisätä teollisuuden vetovoimaa eri alojen osaajien parissa. Ajantasaista kuvaa tulisi tehdä näkyväksi myös koulutusvalintoja nuorten kanssa tekeville vanhemmille. Näkyvyys ja positiivinen julkisuuskuva, jonka rakentajiksi ennakointiryhmä toivoo eri tahoja, vaikuttaa niin alan kannalta keskeisiin koulutuksiin hakeutumiseen kuin työvoiman saatavuuteenkin.

Teollisuuden tarjoamat mahdollisuudet olla ratkaisemassa globaaleja haasteita, kuten ilmastonmuutosta ja kestävä kehitystä, tulisi hyödyntää paremmin vetovoimatyössä. Tarvitaan yritysten vielä aktiivisempaa yhteistyötä koulujen ja oppilaitosten kanssa ja yritysten suoraa yhteyttä koulutusvalintoja tekeviin nuoriin.

Opinto-ohjaus on merkittävässä roolissa niin koulutuksen nivelvaiheissa kuin opintojen läpäisyn tukemisessa. Opinto-ohjauksen tulee perustua ajantasaiseen ja oikeaan tietoon toimialalla tarvittavasta osaamisesta ja työvoimatarpeista.

Prosessiteollisuus ja -palvelut ennakointiryhmän puolesta

Hannu Siltala

puheenjohtaja

Jakelu

li.andersson@minedu.fi
annika.saarikko@minedu.fi
kirjaamo@oph.fi
kirjaamo@minedu.fi
oef@oph.fi

Tiedoksi

minna.kelha@minedu.fi
tuomo.puumala@minedu.fi
anita.lehikoinen@minedu.fi
mika.tammilehto@minedu.fi
eeva-riitta.pirhonen@minedufi
lauri.holappa@minedu.fi
niina.jurva@minedu.fi
anna.makipaa@minedu.fi
eeva.karkkainen@minedu.fi
markus.ylimaa@minedu.fi
petri.haltia@minedu.fi
ville.heinonen@minedu.fi
tarmo.mykkanen@minedu.fi
jukka.lehtinen@minedu.fi
teija.felt@tem.fi
hanna.hamalainen@tem.fi
johanna.alatalo@tem.fi
hannu.siltala@teollisuusliitto.fi
anni.siltanen@kemianteollisuus.fi
ulla.taipale-lehto@oph.fi
anni.miettunen@oph.fi
jaana.villikka-storm@oph.fi
hannele.savioja@oph.fi